

(/)

 (/)

> Royal historie, adel, herregårde (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Kongernes kvinder

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/sydhavsoeernes-herregaarde>)

Kongernes kvinder

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 557

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/kongernes-kvinder)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/kongernes-kvinder)

[industri/kongernes-kvinder](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/kongernes-kvinder)) **t** (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på

[http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/kongernes-kvinder)

[landbrug-handvaerk-industri/kongernes-kvinder](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/kongernes-kvinder)) **in**

([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/kongernes-kvinder)

Louise Langhoff Koch

Kongernes kvinder. Dronninger, elskerinder, friller og maitresser i den danske kongerække fra Christian 1. til i dag

Muusmann Forlag 2021

Af Ole Schramm, cand. mag. i historie og musik

Med den interesse, der er for kvinder i politik, erhvervsliv, på bestyrelsesposter osv., er der ikke noget at sige til, at Louise Langhoff Koch har sat sig for at skrive en bog om kongernes kvinder.

Louise Langhoff Koch begynder med at fortælle om dronning Dorothea af Brandenburg, der først var gift med Christoffer af Bayern. Men da Christoffer døde, overtog Christian af Oldenburg hende. Hun forbandt dermed den nye og den gamle slægt. Forfatteren slutter ikke med Margrethe 2. - som man måske skulle tro - men med dronning Ingrid af Sverige, der var gift med Frederik 9. Louise Langhoff Koch skriver: "Den nuværende dronning, Margrethe 2., falder uden for bogens emne, for hun regerer i egen ret og står ikke bag en konge - det er i øvrigt ikke set siden hendes navnesøster Margrethe 1. tilbage i 1300-tallet, der i parentes bemærket på papiret egentlig kun havde titel som husfrue til Danmark". (s. 7)

Men Louise Langhoff Koch vil også fortælle om de kvinder, som kongerne havde affærer med. Vi kender måske nogle af navnene på Christian 4.s elskerinder: Kirsten Madsdatter og Karen Andersdatter, men de har som regel spillet en meget perifer rolle i historiebøgerne. Louise Langhoff Koch har sat sig for at råde bod herpå. De fortjener at blive biograferet, for som forfatteren skriver i forordet, var de "ikke bare små skandaløse eller pinlige parenteser. Tværtimod lyser de op som menneskelige skæbnehistorier i skyggen af kongemagten" (s. 5).

På ordnet.dk forklares skæbne som "person, begivenhed eller andet, der på en afgørende, evt. katastrofal, måde griber ind i nogens liv". For fortællingerne handler om, hvordan forholdet til kongerne griber ind i deres liv. For at finde ud af, hvordan Louise Langhoff Koch griber skæbnefortællingerne an, vil jeg først se på, hvordan hun fortæller om Kirsten Madsdatter og Karen Andersdatter. Hos Louise Langhoff Koch får hver af disse to elskerinder deres eget afsnit, og forfatteren ønsker derfor, at vi ser dem som selvstændige personer.

Mange oplysninger findes ikke om Kirsten Madsdatter, og det er også sparsomt, hvad Louise Langhoff Koch kan berette om hende. Hun skriver, at der er to fortællinger om hendes liv. Hun døde iflg. den første fortælling allerede som 19-årig, måske fordi der opstod komplikationer efter hendes anden fødsel, hvor barnet var dødfødt. Iflg. den anden fortælling blev hun gift med borgmester Reinholdt Hansen og levede et langt og godt liv. Det tvivler forfatteren dog på. Hendes førstefødte søn Ulrik Gyldenløve blev anerkendt af Christian 4. og fik gang i en god karriere.

I forordet skriver Louise Langhoff Koch, at bogen også er "et bud på, hvem de var, hvad de egentlig tænkte." (s. 4) Det gør hun ved at forfatte "fiktive dagbogscitater skabt i et forsøg på at indfange, mærke og puste liv i alle de kvindeskæbner, der fik en så usædvanlig tilværelse tæt på de danske konger." (s. 7)

På den måde bliver bogen en krydsning mellem historieskrivning og historisk fiktionsskrivning. For Kirsten Madsdatters vedkommende bliver det et dagbogsnotat, som Louise Langhoff Koch forestiller sig, at hun skulle have skrevet på Frederiksborg Slot i 1611. Dagbogsnotatet daterer forfatteren til 1611, altså to år før hun døde, hvor hun er benøvet over at være kongens elskerinde og krampagtigt håber, at hun fortsat kan fastholde hans interesse for hende. Ved at medregne dagbogen til de sparsomme faktuelle oplysninger, får Louise Langhoff Koch skabt en facetteret skæbnefortælling.

På samme måde skriver Louise Langhoff Koch om Karen Andersdatter (ca. 1585-1673), der fik to børn med Christian 4., men han mistede interessen for hende, da han mødte Kirsten Munk i 1615. Alligevel gjorde kongen derefter alt, hvad han kunne, for at ødelægge Karen Andersdatters forhold til en anden mand, Niels Nielausen. Selv om hun havde fået løfte om understøttelse af Frederik 3., blev løfterne ikke holdt, og hun endte som en fattig gammel kone.

Imidlertid havde Christian 4. forsøgt at sikre Karen Andersdatter økonomisk, da hun fik øen Hven og en gård i København. Christian 4. sørgede også for, at deres søn Hans Ulrik Gyldenløve fik en uddannelse. Dagbogsnotatet er skrevet på Hven i 1620. Her kredser Karen Andersdatter om den fastlåste og udsigtsløse situation, hun befinder sig i, og om Christian 4.s skånselsløse og hensynsløse forfølgelse af Niels Nielausen. Da kongen havde mødt Kirsten Munk i 1615, er dagbogsnotatet skrevet fem år efter, at kongen havde mistet interessen for hende.

De andre kvinder med relation til Christian 4., dronning Anna Cathrine, hustruen Kirsten Munk og elskerinden Vibeke Kruse, er lidt mere fyldestgørende beskrevet i historiebøgerne, og især Kirsten Munk har spillet en stor rolle i historieskrivningen.

Louise Langhoff Koch forfatter et notat, som dronning Anna Cathrine skulle have skrevet på Frederiksborg Slot i 1611. Hun havde mødt Christian 4. i 1595 og var blevet kronet til dronning i 1598. I dagbogen skriver hun om kongen, der er blevet meget fraværende overfor hende, og om alle de mange fødsler, hun har gennemført, samtidig med at hun venter næste barn.

Kirsten Munk skriver dagbog på Frederiksborg Slot i 1625. Det er 10 år efter, at kongen mødte hende første gang. Hun har fra 1618 - 23 født fem børn, og hun venter sit sjette barn. Det er bestemt ikke opmuntrende læsning. Det er en deprimeret kvinde, der er vred og forbitret over sin skæbne. Hun klager over at være blevet handlet af sin mor til kongen, som en landmand sælger en ko, for derefter at fungere som avlsdyr, der føder horeunger, også selv om kongen er glad for børnene på sin egen uforpligtende måde. Hun fører en skyggetilværelse. Hun deltager ikke i hoflivet. Den eneste opmuntring er at tænke tilbage på begyndelsen af deres forhold, hvor hun var beruset af kongens opmærksomhed.

Endelig skriver forfatteren om Vibeke Kruse, der var kongens sidste elskerinde, og som døde få måneder efter kongen i 1648. Christian 4.s børn lagde Vibeke Kruse for had, og så snart Christian døde, blev hun syg og stærkt svækket sendt væk. og da hun døde, blev hun begravet på fattigkirkegården.

Dagbogen er fra 1648. Efter at Vibeke Kruse har haft 20 år sammen med kongen, skriver hun om det had, som børnene - og især Leonora Christine med det hårde ansigt - nærer til hende. Hun kan intet gøre, men kun huske på alle de mange gode år, som de havde sammen.

Gennem portrætterne af de fire kvinder får vi samtidig tegnet et portræt af kongen som ægtemand, far og elsker. Selv om han vedkendte sig børnene med elskerinderne og sørgede for, at de kom godt i vej, kunne han godt være hensynsløs overfor kvinderne. Han opførte sig vel, som han mente, det var hans ret. Kun i forholdet til Vibeke Kruse udviste han en ægte omsorg for og kærlighed til en person, der så det som sin livsopgave at være der for kongen. At Leonora Christine kørte træet og fik afsky for kongen er mere end forståeligt.

Vi møder en lang række kvinder, som er mere eller mindre kendte. Blandt de mindre kendte hører vi om Edele Jernskæg, der var kong Hans' elskerinde, Margrethe Pape, der var Frederik 3.s elskerinde og om Cathrine Marie Mahs Hansen, der var Frederik 5.s elskerinde. Selv om vi ikke kender så meget til sidstnævnte, skriver Louise Langhoff Koch om hende som repræsentant for Frederik 5.s udenomsægteskabelige aktiviteter, fordi hun fik fem børn med kongen. Tiden var i øvrigt ved at ændre synet på officielle elskerinder, og "det var slut med at gifte sig til venstre hånd og uddele årspenge og høje stillinger til henholdsvis gamle kærester og illegitime børn." (s.133) Det forhindrede bare ikke Frederik 5. i at omgås flygtige og anonyme elskerinder, der blev installeret rundt omkring i byen, og som fik en lille pension, når forholdet var slut. Nogen hemmelighed var det ikke, at kongen var

alkoholiseret, seksuelt meget aktiv og havde sadistiske tilbøjeligheder, som han slap løs, når han ofte færdedes på byens bordeller. Endelig er Frederik 6.s elskerinde Caroline Seufert nok heller ikke så kendt.

Blandt de mere kendte elskerinder er Dyveke Villumsdatter, som Christian 2. oprigtigt elskede. Louise Rasmussen eller grevinde Danner var først Frederik 7.s elskerinde, men hun blev senere gift med Frederik 7. til venstre hånd kort efter treårskrigen (1848-50). Forfatteren fortæller naturligtvis også om Frederik 7.s to mislykkede ægteskaber med Vilhelmine Marie og Caroline Charlotte Mariane.

Bogen afrundes med et portræt af dronning Ingrid, der som bekendt var gift med Frederik 9. Det kan kun blive et varmt og positivt portræt. Dagbogen fra 1940 handler om de følelser, hun har, da tyskerne besætter Danmark.

Gennem de dagbøger, som Louise Langhoff Koch selv er ophavsmand til, giver hun personerne en personlig stemme, hvor de fri for alle de hensyn, som de ellers måtte tage, uforbeholdent kan give udtryk deres personlige holdninger. Jeg kan forestille mig, at denne metode, som er et bærende element i bogen, kan vække til modsigelse og måske ligefrem føre til, at man afskriver denne måde at skrive historie på. Kan man blande historie og fiktion sammen på denne måde? Men de fiktive dagbogsoptegnelser er jo ikke grebet ud af det blå, for forfatteren digter videre på faktuelle forhold. Måske kan man indvende, at sproget i dagbøgerne virker for moderne i forhold til tiden, men det er et vilkår, som gælder for alle, der skriver historisk fiktion. Indvendingerne holder derfor ikke. Det er bestemt lykkedes for Louise Langhoff Koch at "indfange, mærke og puste liv" i kvindeskæbnerne, sådan som det fremgik af forordet. Portrætterne bliver vedkommende, og de bliver fortalt elementært spændende.

Bogen er forsynet med et stamtræ og en litteraturliste, som Louise Langhoff Koch fejlagtigt kalder en kildeliste. Der er endvidere mange billeder. Men her må jeg dryppe lidt malurt i bægeret. Jeg savner ofte oplysninger i forbindelse med gengivelsen af billederne. Fx er der på s. 76 et portræt af en kvinde. Hun er afbildet i forbindelse med kapitlet om Vibeke Kruse, og vi får at vide at det er Andreas Thornborg, der er mester for det lidt utydelige billede. Det kan ses på Kongernes Samling, Rosenborg Slot. Der mangler en titel og et årstal. Det gør der flere steder. I forbindelse med kapitlet om kong Hans' elskerinde Edele Mikkelsdatter Jernskæg ser vi s. 20 et modelbillede, "Madonna" af Edvard Munch, som stammer fra SMK. Det er uklart for mig, hvorfor forfatteren har valgt netop dette billede. En fortegnelse over billederne ville også være ønskværdig, og det ville lidt flere oplysninger om ophavsmændene til billederne også være.

Louise Langhoff Koch skriver godt. Hun behersker et dejligt flydende sprog, som betyder, at man bliver fanget af personerne og gerne vil læse mere om de skæbner, hun skriver om. Det er samtidig spændende at læse om kongerne, som bliver vurderet af deres kvinder. Har man accepteret brugen af de fiktive dagbogsnotater, øger de interessen for personerne, og danmarkshistorien bliver alt andet end kedelig, fordi den bliver fortalt fra en anden og mere personlig indfaldsvinkel.

[Historie-online.dk, den 1. december 2021]

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/sydhavsoeernes-herregaarde>)

SE RELATEREDE ARTIKLER